
Na prahu Noci univerzit

Na prahu Noci univerzit

28. 2. 2012; autor: rektor Univerzity Karlovy prof. RNDr. Václav Hampl, DrSc.; rubrika: Téma

Dnes vpoledne začíná Noc univerzit. Tento až poeticky znějící název označuje jednu z klíčových akcí dosud největšího veřejného projevu studentů a dalších členů akademické obce od listopadu 1989. I když v něm nepochybně rezonují i pocity obecnější nespokojenosti se způsobem fungování veřejné, zejména politické sféry, jeho předmět je striktně konkrétní: aktuální podoba dvou legislativních návrhů z dílny ministerstva školství, které mají zásadně změnit podobu vysokých škol v naší zemi a postavení jejich studentů.

Nemohu než zopakovat mnohokrát zdůrazňovaný základní postoj protestujících, totiž že potřebu určitých změn legislativního rámce, které by stimulovaly a usnadnily zlepšování kvality vysokých škol, akademická obec nepochybně má. Je také celkem zřejmé, že potřebné změny by se měly týkat (mj.) témat, jako je adekvátní financování veřejných vysokých škol, diverzifikace vysokých škol, akreditační proces a hodnocení kvality, habilitační a profesorská řízení, zefektivnění samosprávných mechanismů řízení vysokých škol a, ano, případně i vhodnou, citlivou formou realizovaného zvýšení spoluúčasti studentů na financování jejich studia. Tedy témat, jimiž se kritizovaný návrh věcného záměru zákona o vysokých školách částečně i zabývá.

Zakopaný pes ovšem je nikoliv (toliko) v tom, CO chce věcný záměr řešit, nýbrž v tom, JAK. Výsledkem je stav, kdy se akademická obec zcela důvodně obává o ohrožení kvality vysokých škol, jejich samosprávy i snížení rovného přístupu k vysokoškolskému vzdělání. To vše v souběhu s parlamentem schváleným střednědobým výhledem státního rozpočtu, podle něhož by mezi lety 2009 a 2013 mělo klesnout financování vzdělávací činnosti veřejných vysokých škol zhruba o 40 %!

Organizace a program všech akcí, souhrnně nazývaných Týden neklidu, ukazují, jak nepodložené byly výroky některých politiků o neodpovědném vyvolávání nepokojů nebo narážky na to, že studenti stejně vůbec nevědí, proti čemu protestují. Série kulatých stolů, seminářů a diskusních večerů, na které jsou ve většině případů zváni i lidé blízcí tzv. reformě – to vše dokazuje, že „neklid“ akademické obce se opírá o zvažování argumentů obou stran. Je patrná snaha probrat detailně nejen kritické body věcných záměrů zákonů, ale také jejich kontext, historickou dynamiku a dlouhodobější důsledky.

Při pohledu na entuziasmus, který doprovází úsilí o vysvětlení, co znamenají akademické svobody a v čem jsou přínosné i pro ty, kteří nemají s vysokými školami nic společného, musím vyzdvihnout několik věcí. Jednak pestrost aktivit. Ty se neomezují jen na klasické přednášky, ale jsou doprovázeny velkým množstvím divadelních představení, koncertů, výstav apod. Happeningy a kulturní performance již od středověku patřily k univerzitním „žákům“ a byly spojeny s parodováním, hyperbolou a ironií. Jejich cílem ale bylo vždycky „nastavit zrcadlo“, upozornit na problémy života v univerzitním společenství a ještě častěji mimo něj, ve společnosti.

Aktivita akademické obce se také neomezují jen na jeden typ fakult nebo vysokých škol. Jen v Praze jsou velmi viditelné originální akce ČVUT nebo VŠCHT odpovídající povaze jejich výzkumné a vzdělávací činnosti. A je dobře, že se tyto přesahy dějí. Vysokoškolská společenství téma reformou spojuje.

A ještě více jsem rád, že projevy zájmu o budoucnost našeho vysokého školství zdaleka nejsou omezeny jen na Prahu či Brno. Vysoké školy z dalších univerzitních měst naší země se propojují do řetězce, který posiluje naši společnou pozici a snahu přispět ke kvalitě celého systému terciárního vzdělávání.

S potěšením sleduji otevření univerzitních prostor veřejnosti ve snaze přiblížit jí naši práci a její výsledky. A to univerzitě nejvlastnějším způsobem, tj. přednáškami, diskusemi, polemikami. V prostorách dvou fakult UK probíhá Noc univerzit s pestrou nabídkou přednášek z nejrůznějších oborů pěstovaných na celé univerzitě – od egyptologie a římského práva přes onkologii a informatiku až po astronomii a biblistiku. Je to velice šťastný způsob argumentace, kdo vlastně jsme, co děláme a v čem to je přínosné. Je to argumentace tvořící potřebný kontrapunkt k převážně kritickým hlasům v ulicích a na mítincích.

Co celé této situaci předcházelo? To je dnes už docela dlouhá historie, kterou zde netřeba příliš opakovat. Mnohokrát to shrnul pan ministr Dobeš (i když při tom opakovaně hovoří o jakési mysteriózní „Kostelecké výzvě“ – nicméně nebudme puntičkáři, vždyť víme, že nejspíše má na mysli sérii jednání v Kostelci nad Černými lesy, vedenou v první polovině roku 2009 tehdejším náměstkem tehdejšího ministra školství ministru Ondřeje Lišky prof. Růžičkou). Je snad užitečné jen připomenout, že společnými rysy jak Bílé knihy terciárního vzdělávání (sepsané pod taktovkou prof. Matějů a jeho týmu), tak materiálů zmíněných kosteleckých jednání byl důraz na zavedení školního a demontáž samosprávného řízení vysokých škol směrem k údajně větší efektivitě, tj. jeho nahrazení vnějším řízením (ve většině variant ve stylu

„zpátky pod stranu a vládu“). To je dědictví, se kterým startovala i současná tzv. reforma, rozvíjená od počátku minulého roku pod vedením ministra Dobeše.

O peripetiích zájmového zastavení vcelku slibně rozeběhnutých (zejména od června) věcných a odborných jednání měnících původně zoufalou „výkopovou“ variantu věcného záměru z pera prof. Haňky a Mgr. Nantla, následném vhození textu do politického soukolí, kdy reprezentace vysokých škol mohly opět už jen marně psát stanoviska, i o nepřilíživě zdařilém (eufemisticky řečeno) vypořádání připomínek České konference rektorů (ČKR) v rámci vnějšího připomínkového řízení ke konci prosince 2011 jsem akademickou obec různými způsoby už dříve informoval. Zde bych rád zmínil nejnovější vývoj od té doby, co pan ministr Dobeš těsně před Silvestrem zaslal oba věcné záměry vládě. I když o tom, jak se celá věc velmi výrazně dostala do veřejného povědomí u nás i v zahraničí díky lednovému celouniverzitnímu shromáždění Univerzity Karlovy na její právnické fakultě a souvisejícímu happeningu studentů s metáním melounů ve škraboškách, snad neví jen ten, kdo byl tou dobou hodně daleko od sdělovacích prostředků.

Nepochybně pod dojmem této události pozval pan ministr k jednání nejprve předsedy akademických senátů (23. 1. 2012) a poté i rektory (24. 1. 2012) veřejných vysokých škol. Poté co předsedové senátů zjistili, že pan ministr s nimi sice chce „diskutovat“, apriorně však odmítá jakoukoliv možnost návrh modifikovat, celkem pochopitelně jednání opustili. Rektori, poté co se nakonec přece jen domohli nepřilíživě ochotného souhlasu pana ministra s principiální možností změn návrhu, souhlasili s pokračováním jednání. Výsledkem následného úsilí členů pracovní-ponentní skupiny ČKR je materiál „Rizika...“ popisující hlavní rizika aktuální verze věcného záměru, který byl ministerstvu školství před dvěma týdny předán.

Významný posun nastal na výročním zasedání ČKR 17. února 2012. Při svém vystoupení tam pan premiér Nečas na jedné straně zrekapituloval hlavní oblasti, jichž by se měla reforma vysokých škol týkat (v tom, jak jsem uvedl výše, vcelku není rozpor). Na druhé straně však opakovaně zdůraznil své odhodlání se do věci osobně vložit tak, aby s vysokými školami bylo dosaženo konsenzu na vhodné podobě reformy vedoucích ke skutečnému, nejen deklaratornímu růstu kvality, a ochotu věnovat tomu potřebný čas a úsilí. Ani ne o týden později (23. 2.) následovalo pracovní jednání části předsednictva ČKR s panem premiérem. Trvali jsme na tom, že další jednání by neměla smysl, pokud by nebyl věcný záměr ve vládě zastaven. Prakticky ve stejné chvíli jednala o návrzích i Legislativní rada vlády, která vrátila věcný záměr zákona o vysokých školách ministerstvu školství k dopracování s celou řadou konkrétních a dosti podstatných připomínek, věcných i odborných.

Zdá se, že důrazný nesouhlas akademické obce s předloženou a arogantně prosazovanou podobou tzv. reformy vede k přehodnocování postupů ze strany státu. Jsem rád, že reprezentace vysokých škol se ve své snaze zastavit nekvalitní návrhy reformy mohou opřít o své akademické obce. Pevně věřím, že probíhající razantní, ale kultivovaný protest přinese své ovoce ku prospěchu vysokých škol i celé společnosti.

Co lze čekat dále? Možných scénářů je víc. Já sám bych považoval v situaci, kdy politický tlak na přijetí celého nového vysokoškolského zákona trvá, za dobrou kombinaci možného a užitečného získat na základě důrazné podpory akademické obce adekvátní čas (který i při velmi intenzivní práci těžko bude kratší než zhruba dva, spíše tři měsíce) na kompletní přepracování věcného záměru. Zásadní roli by při tom měla hrát pracovní-ponentní skupina ČKR a RVŠ. Témata, na potřebnosti jejichž úpravy panuje konsenzus, by tak mohla být legislativně zpracována do podoby, která nejenže nebude vzbuzovat obavy, že implementace takové legislativní úpravy povede ke zhoršení kvality celého vysokoškolského sektoru v ČR, ale mohla by i skutečně pomoci. Teprve po schválení takového věcného záměru vládou by bylo možné zodpovědně přistoupit k tvorbě paragrafovaného znění návrhu nového zákona, který by – za podmínky jeho následného, velmi uvážlivého projednávání v celém legislativním procesu – snad mohl přinést některé potřebné změny dnešního právního rámce fungování vysokých škol v ČR, včetně jejich „vlajkové lodi“ Univerzity Karlovy, a přitom zachovat vše, co je v současném zákoně vyhovující a stále aktuální.